

TEORIE ȘI PRACTICĂ ARHIVISTICĂ

Mulaje sigilare realizate de Arhivele Statului în sprijinul activităților cultural—educative

NATALIA DRĂGHICI, MARIA DOGARU

În fondurile și colecțiile arhivistice existente în depozitele de arhivă și biblioteci din țară sau de peste hotare s-au păstrat sigilii de diferite tipuri provenind din cancelariile voievozilor români, sau din alte cancelarii care ilustrează momente istorice semnificative.

În marea lor majoritate aceste sigilii constituie unicate, care, ca urmare a valorii lor documentare și istorice sînt supuse unor condiții speciale de protecție, retrace de la cercetare, sau cu regim restrictiv impus în sălile de studiu, în scopul evitării unor solicitări la care ar fi supuse în timpul manipulărilor sau schimbării mediului de conservare.

Materialul din care au fost confecționate, divers din punctul de vedere al compoziției chimice și formelor de realizare sau montaj, rășini, cleiuri, ceruri sau materiale fibroase, cu durabilități reduse, au suferit deteriorări mai mult sau mai puțin avansate, descompuneri chimice sau fragmentări, ceea ce implică riscuri în manipulare impunînd măsuri speciale de prevenire a degradărilor.

Avînd în vedere însă interesul manifestat față de aceste mărturii și puterea de atracție a simbolurilor heraldice, existînd frecvente solicitări de copii pentru acțiunile de ilustrare a evenimentelor trecute, atît în cadrul lucrărilor de cercetare științifică, dar mai ales pentru organizarea de expoziții sau expuneri în scop de propagandă sau educație, s-au pus la punct metode de realizare a unor reproduceri, care să poată substitui originalul.

Din necesitatea impulsionării activităților cultural—științifice și educative, pe de o parte și din imperativul de a se lua măsuri eficiente în vederea conservării și păstrării tezaurului documentar — bun cultural de interes național — D.G.A.S. a realizat un set de mulaje sigilare, însumînd cele mai expresive mărturii sfragistice românești.

Acțiunea inițiată în 1978 a presupus două direcții :

1. Obținerea pe baza procedeelor moderne, a unor copii de pe cele mai importante sigilii ce s-au păstrat din cancelariile ce au funcționat de-a lungul anilor pe teritoriul României ;

2. Reconstituirea și reproducerea unor izvoare de acest fel prin săparea unor matrițe care să permită obținerea de copii fidele sau mărite.

La stabilirea sigiliilor care urmau a fi incluse în setul de mulaje s-au avut în vedere : importanța posesorului ; semnificația compoziției gravate în cîmp și calitatea artistică a izvorului.

Din punct de vedere tematic, în set s-au inclus sigiliile reflectând prin limbaj plastic momentele semnificative ale istoriei noastre. Remarcăm în acest sens sigiliul mare al domnitorului Mircea cel Mare, validând tratatul de alianță încheiat în 1390 de înțeleptul domn cu Polonia. Originalul acestui prețios izvor sfragistic se conservă, cum se știe, dincolo de granițe. În cîmpul său este gravată o acvilă, element preluat de la legiunile romane, constituind astfel dovada plastică a continuității și permanenței românilor în vatra strămoșească.

Sigiliile voievozilor Roman Mușat, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Vasile Lupu atestă evoluția stemei Moldovei și preocuparea conducătorilor ei de a-i apăra independența. În sigiliul lui Iancu de Hunedoara regăsim stema acestei familii ce se va îmbina în veacurile XVIII—XIX cu simboluri din Țara Românească și Moldova. Unele mulaje sigilare realizate pe baza impresiunilor sigilare provenind de la Matei Basarab și Constantin Brîncoveanu înfățișează evoluția stemei iconografice a Țării Românești reprezentînd două personaje flancînd un copac, compoziție ce constituie o influență a cancelariei bizantine ce s-a manifestat puternic tocmai pentru faptul că populația de aici era de origine latină.

Alte mulaje de acest fel fac aluzie la lupta pentru unitate națională. Printre acestea se remarcă reproducerea după sigiliul lui Grigorie I. Chica din 1672 în cîmpul căruia s-a gravat o originală și sugestivă compoziție vorbind indirect despre legăturile dinastice dintre domnii Țării Românești și ai Moldovei cu familia Corvin. Această idee ce va fi redată, mai direct și mai clar, în sigiliile aparținînd unor domnitori din veacul al XVIII-lea înfățișînd așa-zisa „scenă a săgetării corbului” (Grigorie al II-lea Chica, Constantin Mavrocordat și Mihai Racoviță) o regăsim în mulajul reconstituit, individualizînd-l pe domnitorul reformator Constantin Mavrocordat.

Neîndoielnic, dintre mulajele reconstituite, cea mai mare putere de expresivitate și importanță o are cel amintind de domnia glorioasă a lui Mihai Viteazul.

Elementele gravate în cîmpul său, reunind stemele Țării Românești (heraldică și iconografică) capul de bour desemnînd heraldic Moldova și doi lei — simbolul Daciei — atestă în limbaj plastic crezul politic al viteazului voievod pentru care refacerea Daciei era chezașia independenței țărilor române.

Confecționarea copiilor fidele a avut la bază realizarea unui tipar negativ prin mularea pe suprafața sigiliului original, curățat de impurități, a unei substanțe care, fără să dăuneze impresiunii sigilare, să aibă un grad puternic de penetrație (cauciuc siliconic sau dentaflex). Cu ajutorul acestui tipar negativ s-a trecut la fabricarea unor mulaje constituind copii fidele din punct de vedere al formei, dimensiunilor și reprezentării din cîmp — ca și a facsimilelor sigilare care reproduc întocmai și cromatica izvorului original.

Pentru reproducerea în serie a copiilor fidele s-au încercat mai mult soluții:

1. realizarea unor mulaje din sulf (prin turnarea în tiparul sigilar negativ uns cu ulei de pictură a sulfului topit);
2. confecționarea unor astfel de mulaje din caolin (lut) ars și introdus într-o glazură colorată (prin colaborarea cu fabrica CESAROM);
3. obținerea unor mulaje din gips.

Întrucît mulajele realizate prin aceste metode nu corespundeau exigențelor din punct de vedere al calității, s-a trecut la utilizarea unei substanțe plastice care întrunește mai multe calități.

Dacă realizarea copiilor a depins în general de respectarea fluxului tehnologic specific, obținerea reproducerilor sigilare a fost mai dificilă și a necesitat mai multe operațiuni complexe. ,

Cu toate dificultățile, concretizarea acestei activități era necesară deoarece:

a. unele izvoare sfragistice deosebit de importante pentru cercetarea istorică și cunoașterea modului în care s-a manifestat fenomenul heraldic românesc nu se aflau în țară;

b. unele sigilii deosebit de importante pentru semnificația reprezentării (reflectă ideea de unire, lupta pentru neatarnare) s-au conservat doar imprimate în chinovar ori tuș și nu permit ca atare luarea amprente și confecționarea tiparului negativ;

c. alte impresiuni sigilare importante din punct de vedere istoric (unele sub formă de sigilii atașate) deși erau intacte, prin dimensiunile foarte reduse ale cîmpului sigilar, nu ofereau posibilitatea identificării elementelor cuprinse în emblemă și a literelor ce compun legenda (remarcăm din această categorie impresiunile sigilare provenind de la Iancu de Hunedoara);

d. în unele cazuri sigiliile ce s-au păstrat de la un domnitor, datorită stării de conservare (sfărîmate, deteriorate parțial, atacate de carii) nu permiteau obținerea unor copii care să satisfacă cerințele valorificării reprezentării.

În vederea obținerii reproducerilor sigilare, inițial, s-au depistat toate informațiile în legătură cu sigiliile utilizate în cancelaria unui domnitor sau altul. În acest sens s-au studiat lucrările de informare științifică, studiile de istorie, lucrările de specialitate, mijloacele de evidență asupra mărturiilor istorice păstrate în depozitele publice.

Au fost studiate documentele originale validate cu sigiliile respective și s-au determinat prin comparație tipurile de sigilii folosite într-o cancelarie sau alta (sigilii mari, mijlocii, mici, sigilii de tip heraldic, iconografic, combinat etc.). După ce impresiunile de diferite categorii s-au grupat pe tipuri, s-au selecționat ca model cele mai bune exemplare.

Cum datorită vicisitudinilor timpurilor și fragilității unele izvoare sigilare au ajuns pînă la noi deteriorate, a fost necesar a se reține drept model mai multe exemplare ale unui tip.

Următoarea etapă a fost cercetarea impresiunilor sigilare alese, descifrarea reprezentării și a textului gravat în cîmp.

S-a trecut apoi la realizarea unui desen care să asigure evidențierea fiecărui element din compoziție, și la transcrierea literelor din textul gravat la marginea suprafeței sigilare indicînd titulatura și atribuțiile posesorului.

Reconstituirea grafică a tiparului a fost îngreunată de faptul că uneori, datorită proastei imprimări a matricei sigilare sau factorilor fizici și chimici ce au acționat asupra sigiliilor veacuri de-a rîndul, unele dintre acestea au porțiuni din cîmp imposibil de descifrat.

În unele cazuri — cum este situația cu sigiliul mare provenind din cancelaria lui Mircea cel Mare — reconstituirea s-a făcut pe baza unor fotografii aflate în colecția Cabinetului de numismatică al Bibliotecii Academiei R. S. România și a unor publicații de specialitate.

Pentru a se putea identifica corect unele figuri heraldice puțin clare sau pentru a se întregi imaginea parțial distrusă, a fost necesară, uneori, o susținută muncă de investigare științifică. S-au studiat diferitele lucrări de heraldică și sigilografie, s-au cercetat alte mărturii de arhivă ce puteau oferi date în vederea deslușirii elementelor însumate în compoziția sigilară respectivă și s-au efectuat investigații optice menite a evidenția compoziția gravată în cîmpul sigiliilor. Pentru a se respecta proporționalitatea din cîmpul sigilar s-au făcut calcule și s-au încercat mai multe metode de asamblare a elementelor componente.

La finalizarea reproducerilor grafice și-au adus contribuția mai mulți specialiști din D.G.A.S. (paleografi, heraldiști, ingineri, graficieni)*.

Desenele proiectelor au fost apoi supuse spre avizare Comisiei științifice pentru probleme arhivistice și au fost prezentate și discutate în cadrul Comisiei de heraldică, sigilografie și genealogie de pe lângă Institutul „Nicolae Ierğa”.

Ca urmare s-a putut declanșa acțiunea de obținere a mulajelor sigilare reconstituite (în mărime naturală ori cu dimensiuni mult mărite).

Mulajele sigilare (reconstituite cît și cele fidele originalului) au fost folosite în activități cultural-științifice și instructiv-educative după cum urmează :

1. ele au fost incluse în expozițiile temporare și permanente organizate la D.G.A.S. și filialele sale ;

2. acestea au contribuit la diversificarea exponatelor în cadrul muzeelor de istorie din diferite centre ;

3. mulajele sigilare s-au numărat printre cele mai originale materiale folosite la pavoazarea sediilor Arhivelor Statului ;

4. au fost utilizate ca material didactic în unele activități instructiv-educative cu elevii (organizate în localul unor școli generale, licee sau la sediul Arhivelor Statului); în unele cazuri ele au constituit principalele izvoare istorice în jurul cărora s-au desfășurat activitățile din cercurile de istorie inițiate în școli (Liceul nr. 3 — matematică — fizică).

5. au slujit la predarea cunoștințelor de specialitate în cadrul Facultății de Istorie-filozofie ;

6. au fost utilizate la ilustrarea unor expuneri teoretice și la concretizarea unor activități practice — în cadrul activităților de pregătire profesională ce se desfășoară la Centrul de perfecționare a cadrelor ;

7. incluse în categoria valorilor documentare deținute de fiecare filială acestea au fost cercetate la sălile de studiu în locul originalelor ferite astfel de manipulări repetate care le pot cauza deteriorări ;

8. unele mulaje sigilare au fost folosite pentru argumentarea unor teorii în cadrul simpozionelor tematice desfășurate în diferite capitale de județ ;

9. mulajele sigilare — copiile fidele și cele reconstituite — au fost utilizate de asemenea, la realizarea unor filme documentare și ca material ilustrativ într-o serie de lucrări.

Interesul deosebit manifestat de publicul larg față de mulajele sigilare, puterea de atractivitate dovedită de acestea, repetatele solicitări făcute de școli generale, licee și muzee de pe tot cuprinsul țării, demonstrează necesitatea continuării și extinderii acestei activități. Pentru a răspunde pe mai departe preocupărilor în acest domeniu, urmează ca în viitor setul să fie lărgit, pe de o parte prin depistarea altor sigilii de pe care să se obțină copii fidele, pe de alta prin reconstituirea impresiunilor sigilare ce au aparținut și altor posesori care au avut un rol deosebit în derularea evenimentelor din trecut.

În categoria copiilor fidele se vor adăuga în primul rînd unele sigilii demnești deosebit de semnificative prin compoziția gravată în cîmp (sigiliul domnitorului Vlad Dracul evocînd simbolic angajarea domnitorului în lupta antiotomană, cele ale voievozilor Neagoe Basarab, Radu Mihnea, Ioan Vodă cel Viteaz etc.).

* Menționăm în acest sens contribuția tovarășilor : Narcisa Chesnoiu pentru partea grafică și experimentări și Alexandru Tănăsescu pentru reproduceri foto.

Se poate avea în vedere cuprinderea mai multor sigilii provenind din cancelaria voievozilor și vicevoievozilor Transilvaniei, cu atât mai mult cu cât procesul de degradare fizică al acestor izvoare sfragistice duce la pierderea unor exemplare ce reprezintă unicate și sînt deosebit de importante în evoluția heraldicii transilvane.

Se va acorda, totodată, o atenție sporită sigiliilor provenind de la alte categorii de posesori: orașe, unități teritorial-administrative, bresle, localități rurale, instituții etc.

Un loc aparte în această categorie îl ocupă sigiliile ce au aparținut organelor conducătoare ale revoluției din 1848—1849, deosebit de expresive, atestînd plastic ideile înnoitoare ale epocii. Printre priorități, în ceea ce privește mulatele reconstituite menționăm și unele impresiuni sigilare care amintesc lupta pentru independență (sigiliile orașelor Suceava, Cluj, ale unor demnitari laici — Buzinca — mare comis etc.).

Lucrările finalizate pînă în prezent au condus la realizarea a 12 mulaje sigilare reconstituite și anume:

1. Sigiliul domnitorului Mircea cel Mare (1390). Emblema sigiliului conține un scut triunghiular ce încadrează o acvilă cu aripile strînse însoțită de o cruce ce pare a ieși din penajul păsări, de soare și semilună; scutul este plasat într-un cadru format din 4 lobi, ornamentați cu motive florale și fleuroane cuprinzînd slovele desemnînd numele voievodului. În exergă legenda în limba latină: S(igillum) Mirce waiwoda transalpini ban de Czwrinio Mirce woiw(od). (Sigiliul lui Mircea voievod al Țării Românești, ban al Severinului. Mircea voievod).

Sigiliul original folosit drept model este rotund, din ceară roșie cu diametrul 7,5 cm. (Bibl. Acad. R. S. România, Manuserise, Fotocopii, III/10).

2. Sigiliul domnitorului Roman Mușat (1392): scut triunghiular cuprinzînd capul de bour cu stea între coarne flancat de roză în dreapta, semilună conturnată (crai nou) în stînga; scutul este plasat într-un cadru format din șase lobi ornamentați cu motive geometrice. În exergă în limba slavo-română: † ПЕЧАТЪ РОМАНА РОГОДАНА ЗЕМЛѢ МОЛДАВСКОИ (Sigiliul lui Io Roman voievod al Țării Moldovei).

Sigiliul original folosit drept model este mare, rotund, din ceară verde închis, protejat de un căuș din ceară naturală cu diametrul 10,5 cm. Arh. St. București, colecția Peceți, 111).

3. Sigiliul domnitorului Alexandru cel Bun (1403); scut triunghiular încărcat cu stema Moldovei, înfățișînd capul de bour cu stea între coarne, flancat de roză în dreapta și semilună conturnată în stînga. Scutul este plasat într-un cadru format din șase lobi, ornamentat cu perle. Legenda în limba slavo-română. † ПЕЧАТЪ ІОУ АЛЕКСАНДРА РОГОДАНА ГИ ЗЕМЛѢ МОЛДАВСКОИ (Sigiliul lui Io Alecsandru voievod al Țării Moldovei).

Sigiliul original folosit drept model este din ceară roșie, protejat de un căuș din ceară naturală cu diametrul de 11 cm. (Arh. St. București, colecția Peceți, 116).

4. Sigiliul voievodului Transilvaniei Iancu de Hunedoara (1445): scut scartelat cuprinzînd în cartierele 1 și 4 un leu rampant în profil spre dreapta. În cartierele

Fig. 3

Fig. 4

2 și 3 corbul cu inel în cioc. În axergă legenda în limba latină : S(igillum) Iohannes de Hunyad perpetum comitis Bistricien.

Sigiliul original folosit drept model este din ceară roșie, protejat de un căuș din ceară naturală cu diametrul de 3,4 cm. (Arh. St. Cluj-Napoca, fond Arhiva orașului Bistrița, 44).

5. Sigiliul domnitorului Ștefan cel Mare (1491): scut dreptunghiular, cuprinzând stema Moldovei, înfățișând capul de bour cu stea între coarne, flancat în dreapta de roză, în stînga de semilună conturnată; în jurul scutului ornament floral încadrat în șase lobi, mărginiți la exterior de bordură șnurată. Legenda în limba slavo-română: † ПЕЧАТЬ ІУ СМЕФАНКА ВОЕВОДА ГУСНОДАР ЗЕМАН МЛАДАВЕСКОМ

(Sigiliul lui Io Ștefan Voievod și Domn al Țării Moldovei)

Sigiliul original folosit drept model este din ceară roșie, protejat de un căuș din ceară naturală, cu diametrul de 11 cm. (Arh. St. București, colecția Peceti, 160/139).

6. Sigiliul domnitorului Mihai Viteazul (1600): în partea superioară, separată de un arc de cerc, acvila cruciată însoțită de soare în dreapta și semilună în stînga. În centrul cîmpului sigilar, scut cuprinzând stema iconografică a Valahiei — două personaje încoronate purtînd mantie lungă și susținînd ecusonul de mai mici dimensiuni, încărcat cu stema Moldovei, capul de bour cu stea între coarne, flancat de roză și semilună conturnată.

Între cele două personaje, sub ecusonul Moldovei, doi lei plasați pe virfuri de coline sprînjind o sabie. În exergă în limba slavo-română: † ІУ МІХАНА К СРРОБЛАХ Н С ОРОДА АРАКАСКОМ МОЛА ЗЕМАН (Io Mihai, domn al Țării Românești, și Ardealului, voivodul Țării Moldovei).

Sigiliul reprodus după: Maria Dogaru, *Sigiliile — mărturii ale tructului. Album sigilografic*, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 49, 50, 60.

7. Sigiliul domnitorului Matei Basarab (1633): scut baroc, cuprinzând stema combinată a Țării Românești — două personaje încoronate, domnul și doamna purtînd mantie lungă, sprînjind un copac în virful căruia se află acvila cruciată. Figurile sînt însoțite de soare, semilună și șase stele. Scutul este timbrat de o coroană deschisă formată din cinci fleuroane. La marginile exterioare ale flancului scutului slovo-cifre indicînd anul săpării matriței sigilare 3PMA (1633). În exergă legenda în limba slavo-română: † МАТІЮ БЖО ІУ МАТІЮ ВОЕ(ОД) ВІСК ПОКОНОМ БАСАРАБ ВОЕ(ОД) БАА(С)КО(Н) (Din mila lui Dumnezeu Io Matei voievod nepotul răpăsatului Basarab voievod Țării Românești).

Sigiliul original folosit drept model este imprimat în chinovar, cu diametrul de 4,7 cm (Arh. St. București, colecția Peceti, 64).

8. Sigiliul domnitorului Vasile Lupu (1634): scut dreptunghiular încărcat cu capul de bour cu stea între coarne, flancat de soare și semilună, spadă și lăncie. Timbrul scutului cuprinde cască, coroană închisă și lambrechini bogați ce cad pe flancurile scutului. În exergă legenda în limba slavo-română: † ПЕЧАТЬ ІУ ВАСИЛЕ ВОЕВОДА БУЖІЮ МАТІЮ ГОСНОДАР ЗЕМАН МОЛАВЕСКОІ НА ЗРМІ (Sigiliul lui Io Vasile voievod din mila lui Dumnezeu domn Țării Moldovei, 7197 (1634)).

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Sigiliul original folosit drept model este mare, rotund din ceară roșie, protejat cu căuș din ceară naturală cu diametrul 9 cm (Arh. St. București, colecția Peceti, 204—205).

9. Sigiliul domnitorului Grigorie Ghica (1672): în cimpul sigilar două personaje încoronate purtând mantie lungă, sprijinind un copac; personajul din dreapta poartă pe umărul stâng un arc de cerc; deasupra copacului se află acvila cruciată, avînd gravat pe piept un minuscul cap de bour susținînd în cioc, pe lîngă cruce și un inel; în dreapta acvilei se află semiluna figurată, în stînga soarele redat în același mod. În stînga slovo-cifra 7180, și în dreapta milesimum 1672. În exergă legenda în limba slavo-română: † ѿ Гѣоргіе Гѣа воєвода БЖІЮ МАТІЮ ГРЪ ЗЕМЛЕ ВЛАДѢ (Io Grigorie Ghica voevod din mila lui Dumnezeu domn Țării Românești).

Sigiliul original folosit drept model este timbrat cu timbru mobil, confecționat din hîrtie albă, cusut pe document cu mătase roșie, cu diametrul 6,3 cm. (Arh. St. București, fond Mitropolia Țării Românești, XXXV/21)

10. Sigiliul domnitorului Constantin Brâncoveanu (1689): scut oval cuprinzînd stema combinată a Țării Românești înfățișînd două personaje încoronate, purtînd mantie lungă și flancînd un copac în virful căruia s-a plasat acvila cruciată, însoțită în dreapta de soare figurat, în stînga de semilună figurată; lîngă tulpina copacului s-a gravat vîleatul 7197 (1689 — data confecționării matricei). Scutul este timbrat de o coroană închisă formată din cinci cercuri perlate și înconjurat de un ornament vegetal. În exergă legenda în limba slavo-română: † ѿ КОСТАНИН БАСАРБ ВОЕВОДА БЖІЮ МАТІЮ ГАРЪ ЗЕМАН БГРОВА(А)Х(У)Н (Io Constantin Basarab voievod din mila lui Dumnezeu domn Țării Românești).

Sigiliul original folosit drept model este timbrat, confecționat din hîrtie albă, cusut de document, cu diametrul de 5,5 cm. (Arh. St. București, colecția Peceti, 90).

11. Sigiliul domnitorului Constantin Mavrocordat (1736): cimpul sigilar cuprinde două registre; registrul superior cuprinde stema unită, acvila cruciată și capul de bour, însoțite de soare plasat în centrul imaginii; în registrul inferior, scena săgetării corbului: două personaje flancînd un copac, în dreapta un bărbat ce trage cu arcul în corbul plasat deasupra copacului și ținînd un inel în cioc; în stînga o femeie ce ține mina întinsă gata să prindă inelul pe care pare să-l scape corbul, întreaga imagine este timbrată de o coroană închisă terminată cu glob crucifer, însoțită de sabie și buzdugan, însemne ale puterii sprijinite de doi îngeri în zbor. În exergă legenda în limba slavo-română: Х ѿ КОСТАНИН НИКОЛАЕ ВОЕВОДА ЖЕЮ МАТІЮ ГЕНДРЪ ЗЕМАН БГРОВААХИКОЕ (Io Constantin Nicolae voievod din mila lui Dumnezeu domn Țării Românești).

Sigiliul original folosit drept model este timbrat pe hîrtie albă, aplicat în cocă, cu diametrul 5,3 cm. (Arh. St. București, fond Mănăstirea Bradul, I/43).

12. Sigiliul domnitorului Alexandru Ioan Cuza validînd actul din 1859 aprilie 8. Emblema sigiliului conține: scut dreptunghiular despicat în cartierul prim (din dreapta), pe aur și albastru, capul de bour cu stea între coarne; în cartierul doi; pe roșu și albastru, acvila cruciată. Scutul, timbrat de o coroană închisă ornată cu trei arcuri perlate și terminată cu glob crucifer, este susținut de doi delfini afrontați; totul sub un pavilion susținut de o coroană închisă acostată

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

de sabie și buzdugan, sub pavilion panoplie de steaguri, în partea inferioară două țevi de tun, două goarne, o tobă și ghiulele dispuse în dreapta și stînga tobei. Legenda: Noi Alecsandru Ioan I Domnu Principatelor Unite Moldova și Terra Românească“.

Sigiliul original folosit drept model cu diametrul de 4,6 cm. este imprimat în chinovar (Arh. St. București, fond Obșteasca Adunare a Țării Românești, dosar 30/1860).

BIBLIOGRAFIE:

- A. GAILLARD — **Les procédés de reproduction des sceaux: Actes du congrés international pour la reproduction des manuscrits, des monnaies et des sceaux tenu à Liège, les 2, 22 et 23 août 1905, Bruxelles, 1905, nr. 8, p. 11—22.**
- BRAIBANT CHARLES, MEURGEY, DE TUPIGNY JACQUES, METMAN YVES, **Le centenaire de l'atelier de sceaux des Archives Nationales, Paris, 1957, 31 p.**
- KENGSTMANN KARL HEINZ, **Negativformen für Siegelabgüsse**, „Archivalische Zeitschrift, tom. 54, 1958, p. 167.
- SCHOEMANN HANS O., **Kühnsches Verfahren zur Konservierung von Siegeln aus Blei**, „Archivalische Zeitschrift“, tom. 56, 1960, p. 116—118.
- DOGARU MARIA — **Mulaje sigilare din Flandra și Brabant**, în „Revista Arhivelor“, an LII, vol. XXXVII, nr. 4, 1975, p. 418—426.
- MERAS M. — **La protection des sceaux aux Archives départementales du Rhône**, „La Gazette des Archives“, 1978, p. 119—123.